

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน ประชากรที่ศึกษาเป็นมารดาที่ทำงานนอกบ้านซึ่งมีบุตรอายุระหว่าง 4 ถึง 12 เดือน ที่นำบุตรมารับบริการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนที่คลินิกสุขภาพเด็กดี โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ โรงพยาบาลแม่และเด็กเชียงใหม่ และมารดาที่นำบุตรมาฝากเลี้ยงที่ศูนย์ศึกษาเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 200 ราย เลือกแบบเจาะจงโดยมีคุณสมบัติดังนี้ มีสถานภาพในการทำงานเป็น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้าง เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างน้อย 1 เดือน สามารถฟังและพูดภาษาไทยได้เข้าใจ และยินดีเข้าร่วมการวิจัย ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2544

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน ซึ่งดัดแปลงจากกรอบแนวคิดสหพันธ์ส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาโลก (WABA) ประกอบด้วยการสนับสนุนของที่ทำงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเวลา ด้านสถานที่ และด้านสิ่งสนับสนุน แบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดโดยคำถามปลายปิดมีคำตอบให้เลือก 2 ลักษณะ คือ ใช่ มี หรือ ได้รับ กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 1 และ ไม่ใช่ ไม่มี หรือไม่ได้รับ กำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 0 เครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านได้ค่าความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .81 และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้วิธีการทดสอบซ้ำ (test-retest method) ระยะเวลาห่างกัน 2 สัปดาห์ได้ค่าความเชื่อมั่น โดยรวมเท่ากับ .89 ด้านเวลา .93 ด้านสถานที่ .81 และด้านสิ่งสนับสนุนเท่ากับ .93 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW โดยการแจกแจงความถี่คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในเดือนที่ 4 โดยรวมและรายด้าน

ใช้สถิติครัสคาล-วอลลิส (Kruskal Wallis Test) และคำตอบจากคำถามปลายเปิดนำมาใช้ประกอบการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 19 ถึง 44 ปี โดยกลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ กลุ่มอายุระหว่าง 20 ถึง 30 ปี (ร้อยละ 56.5) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นต้น (ปวช.) (ร้อยละ 38.0) มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 98.5) ลักษณะโครงสร้างของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย (ร้อยละ 51.5) (ตารางที่ 1) มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 15,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 29.5) ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง (ร้อยละ 75.5) มีลักษณะการทำงานเป็นงานประจำ (ร้อยละ 80.0) (ตารางที่ 2) และเกือบทั้งหมดมีระยะเวลาการลาพักหลังคลอดตามที่หน่วยงานอนุมัติ 61 ถึง 90 วัน (ร้อยละ 91.5) (ตารางที่ 11) สำหรับการดูแลบุตรเมื่อมารดากลับเข้าทำงาน ผู้ดูแลบุตรมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นญาติ (ร้อยละ 69.0) และสถานที่ใช้ดูแลบุตรเป็นบ้านตนเอง (ร้อยละ 68.5) (ตารางที่ 3)

2. กลุ่มตัวอย่างทุกคนให้นมมารดาแก่บุตรอย่างน้อย 1 เดือน อย่างไรก็ตามในจำนวนนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่ให้นมมารดาร้อยละ 88.5 และนมมารดาร่วมกับนมผสมร้อยละ 11.5 หลังจากนั้นจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้นมมารดาโดยไม่ให้นมผสมได้ลดลงเรื่อยๆ ขณะที่จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้นมผสมเพิ่มขึ้นตามอายุของบุตรจนกระทั่งเมื่อบุตรอายุครบ 4 เดือน กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งให้นมมารดาร่วมกับนมผสม (ร้อยละ 44.0) รองลงมาให้นมผสม (ร้อยละ 38.5) ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คนมีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 6.5 เท่านั้นที่ให้นมมารดาอย่างเดียวนาน 4 เดือน

3. การสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาโดยรวม และรายด้านมีน้อยมาก เมื่อพิจารณาในรายชื่อของแต่ละด้าน พบว่า ด้านเวลาที่มีการสนับสนุนมาก ได้แก่ การได้รับสิทธิในการลาพักหลังคลอดซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้รับทุกคน และการได้รับเงินเดือนในระหว่างลาพักหลังคลอด ขณะที่การยืดหยุ่นเกี่ยวกับช่วงเวลาในการทำงานหรือมีการแบ่งงานกับบุคคลอื่นรับผิดชอบมีเพียงร้อยละ 14.5 สำหรับด้านสถานที่ พบว่า การสนับสนุนของที่ทำงานในด้านนี้มากที่สุด ได้แก่ การมีตู้เย็นหรือภาชนะในที่ทำงาน (ร้อยละ 70.0) ขณะที่การสนับสนุนของที่ทำงานเกี่ยวกับการมีสถานดูแลเด็กเล็กที่สะอาดและปลอดภัยมีน้อย และมีการสนับสนุนน้อยที่สุดเกี่ยวกับการมีบริเวณหรือห้องที่เหมาะสมในการนำบุตรมาให้นมมารดา ส่วนด้านสิ่งสนับสนุนของที่ทำงานมีมากที่สุด คือ การได้รับสถานภาพการทำงานเช่นเดิมเมื่อกลับเข้าทำงานกลุ่มตัวอย่างได้รับทุกคน รองลงมา คือ การได้รับคำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการ

เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา (ร้อยละ 58.5) และมีการสนับสนุนด้านนี้้น้อยที่สุดได้แก่ การมีผู้มีความรู้ด้านสุขภาพให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา (ร้อยละ 8.5)

4. กลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างต่อเนื่องในเดือนที่ 4 ได้รับการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาโดยรวมสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับนมผสม และกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้รับการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา รายด้าน คือ ด้านเวลา และสิ่งสนับสนุนสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับนมผสม และกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ส่วนการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ด้านสถานที่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้รับการสนับสนุนของที่ทำงานในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับนมผสม และกลุ่มตัวอย่างที่เลี้ยงบุตรด้วยนมผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษา สรุปแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน ดังนี้

1. รมรณรงค์ให้เจ้าของกิจการ หัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงานเห็นความสำคัญของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน โดยมีการจัดเวลาให้สำหรับมารดาเพื่อปัมน้ำนมหรือมีความยืดหยุ่นในการทำงาน การอนุญาตให้มีเวลาหยุดพักเพื่อให้มนมารดาในขณะทำงานหรืออนุญาตให้นำบุตรมาเลี้ยงในที่ทำงานได้ การจัดห้องหรือบริเวณที่เหมาะสมสำหรับปัมน้ำนมหรือเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา เพื่อให้บุตรได้รับนมมารดาอย่างต่อเนื่อง

2. ควรกระตุ้นให้มีการตรวจสอบระยะเวลาการลาพักหลังคลอด และการได้รับค่าตอบแทนในระหว่างการลาพักหลังคลอดของมารดาที่ทำงานนอกบ้านในแต่ละหน่วยงาน และช่วยเหลือให้มารดาได้ลาหยุดพักหลังคลอดและได้รับค่าตอบแทนในระหว่างการลาพักหลังคลอดตามสิทธิที่ควรได้รับตามกฎหมาย

3. การให้คำแนะนำปรึกษาแก่มารดา โดยบุคลากรทางด้านสุขภาพที่อยู่ประจำหรือทำงานในสถานประกอบการหรือโรงงานที่มารดาทำงาน ควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่มารดาที่

ทำงานนอกบ้านทั้งในระยะตั้งครรภ์ และระยะหลังคลอดเมื่อมารดา กลับเข้าทำงาน โดยเน้นเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา โดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคในการบีบหรือปัมน้ำนม และการเก็บน้ำนมมารดาเมื่อต้องแยกจากบุตร ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษาสนับสนุนช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเมื่อมารดา กลับเข้าทำงาน ซึ่งการสนับสนุนการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาถือว่าการส่งเสริมสุขภาพของมารดาและบุตรอีกประการหนึ่ง

4. บุคลากรทางด้านสุขภาพที่ให้การดูแลมารดาหลังคลอดที่อยู่ในสถานบริการ ควรเน้นความสำคัญของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาแก่มารดาที่ทำงานนอกบ้าน มีการเตรียมและวางแผนในการส่งเสริมแก่มารดาที่ทำงานนอกบ้านให้สามารถเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเมื่อกลับเข้าทำงาน และหน่วยงานของรัฐควรมีการจัดการโครงการสนับสนุนการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในมารดานอกบ้าน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่หน่วยงานอื่นๆ

5. ควรมีการจัดสถานดูแลเด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน โดยให้มารดามีความมั่นใจในความปลอดภัยและความสะอาดของสถานบริการ และนำบุตรไปฝากเลี้ยง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรการศึกษาผลการจัดโครงการสนับสนุนของที่ทำงาน ในการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน